Koolitatud spetsialistid aitavad vähendada perevägivalda Eestis

Koolitustsükkel LSV-teemadel Rakveres 10.-11. ja 17.-18. veebruar 2022

Abistamise võimalused

Margo Orupõld ja Pille Tsopp-Pagan

Iceland Liechtenstein Norway grants

PÄRNU NAISTE VARJUPAIK

NTTK
Vägivallast on väljapääs!

ühendus vägivallavaba elu kaitseks

RÓTIN

Tuletame meelde!

Kodu on naise jaoks kõige ebaturvalisem koht.

Istanbuli konventsioon jõustus Eestis 1.02.2018.a.

Peamisteks vägivalla põhjusteks on naiste ebavõrdne olukord ühiskonnas meestega võrreldes.

Vägivald on iga tegu, mis on suunatud teise isiku vastu, kui see teeb haiget, vigastab, solvab isikut või paneb teda tegutsema viisil, mida ta ise ei taha teha.

Vägivald saab kasvada vaid vaikuses.

Vägivallatseja on vastutav oma tegude eest.

Vägivalla liigid ja vägivallatsejate liigid.

Kulud Eestis 116,5 miljonit eurot aastas.

	2020	2019	2018	2017
Tapmise/mõrva hukkunud	40	26	28	33
sh.naised	10	6	5	8
tapetud naiste osakaal	25%	23%	18%	24%
Peresisese(PSS) tapmise juhtumeid	**14**	**5**	**9**	**12**
Osakaal kõigist T/M	35,0%	19,2%	32,1%	36,4%
tapjaks MEES	7	5	9	8
tapjaks NAINE	7	0	0	4
ohver MEES	8	1	4	6
ohver NAINE	6	4	5	5
ohver MÕLEMAD	0	0	0	1
Tapja suhe:				
partner(eks või nüüd)	10	2	4	9
poeg	3	1	4	2
isa	0	0	0	1
vend	1		1	0
PSS tapetud naiste osakaal kõigist PSS tapmistest	42,9%	80,0%	55,6%	50,0%

Täna räägime:

- Elu vägivaldses suhtes
- Märkamine
- Abistamine
- Toetamine
- Ohumärgid

MESINÄDA-LATE FAAS

Mees palub andeks, lubab muutuda. Naine usub seda

PINGE KOGUMISE FAAS

Mees domineerib, kontrollib ja plahvatab

PLAHVATUS

Toimub füüsiline vägivald

Vägivalda säilitab

- Õigustamine - ta oli selle ära teeninud/ta ise algatas.
- Välistamine - ma ei joo enam kunagi niimoodi.
- Eitamine - ei, ma pole teda solvanud.
- Vähendamine - vaid väike sõnelus.
- Tükeldamine - seda on vaid paaril korral olnud.

Kuidas eristada?

Düsfunktsionaalne vs võimul ja kontrollil põhinev suhe

- Kas mõlemal poolel on õigus oma arvamusele?
- Kas üks on “juht ja ülemus”?

Süstemaatilise vägivalla eripära

Korduv vägivald või sellega ähvardamine hoiab ohvri soovitud seisundis, vahel pikki aastaid ja aastakümneid.

Üksik vägivallaepisood ei tähenda “klassikalist” süstemaatilist lähisuhtevägivalda!

Ohvril on väga raske kujunenud süsteemist välja tulla („tuntud kuri“).
Naiste vägivald erineb meeste vägivallast raskusastme ja tagajärgede poolest.

Meeste vägivald versus naiste vägivald:

- Vägivald põhjustab naistele tõsisemaid kannatusi kui meestele.
- Naised tunnevad mehe vägivalla ees hirmu, mehi naise vägivald ei hirmuta.
- Seksuaalset vägivalda kasutavad peamiselt mehed, naised on selle ohvrid.

Abivajaja

- Iga rakuga ootab abi ja sekkumist, kuid ei ole seda valmis vastu võtma.
- Ei usalda kedagi. Räägib valikuliselt.
- Ei usu kedagi (hoiakud ühiskonnas, et pol-st abi ei saa ja ametnikud usuvad meest, kellel on vara ja raha, väärikas ametikoht).
- Käitumine sõltub tema muudetud mõttemaailmast, uskumustest, väärtusest.
- On õppinud palju unustama.
- On laste pärast sunnitud suhtlema vägivalduriga.
- Vajab usaldusväärset inimest selles protsessis.

Vägivaldses suhtes olles

Ootab, et keegi ometi märkaks ja sekkuks.

Sel perioodil, kui vägivald on pikalt kestnud ei ole naine enam võimeline ise abi otsima ja vahel ka vastu võtma, sest:

- Tal on hirm enda ja laste pärast;
- Usaldamatus;
- Ta ei näe lahendusi kuna on olnud ühiskonnast ära lõigatud ja ei tea, mis võimalused üldse olemas on abi saamiseks.

Naine ootab, et keegi teeks tema eest selle otsuse, et vägivaldsest suhtest lahkuda.

Muudatused tunnetuses ja meeleoludes

- Negatiivsed uskumused enda ja/või maailma kohta
- Kohatud enese/teiste süüdistused
- Negatiivsed traumaga seotud tunded
- Raskused traumaga seotud üksikasjade meenutamisel
- Alanenud huvi ja tegusus
- Võõrandumistunne
- Võimetus tunda positiivseid emotsioone

Vägivallale viitavad märgid

Äge füüsiline kahjustus: sinikad, marrastused, lõike- ja põletushaavad, kuulmis- ja nägemislangus, luumurrud, aju jm. sisemised verejooksud.

Kroonilised somaatilised kaebused: kroonilised valud: pea, kõhu, alakõhu piirkonnas, lihasvalud, unehäired, söömishäired.

- Alkoholi kuritarvitamine, sagedasem suitsetamine, 5 x rohkem suitsiidkatseid
- Hirm, ärevus, depressioon, söömishäired, seksuaalhäired, PTSD.
- Tekib tunne, et maailm on ebaturvaline.
- Tugev uskumus enda vastutusest vägivallaakti(de) eest.
- Flashbackid, dissotsiatsioon, ebareaalsustunne jne.

Miks ohver ei lahku?

- Hirm, teadmatus.
- Eitamine – “kõik on ju hästi”.
- Süütunne – laste osas, mina “lasin” sel juhtuda jne.
- Häbi – mis teised mõtlevad.
- Optimism.
- Armastus.
- Kurnatus, abituse tunne.
- Madal enesehinnang.
- Traumaatilise ja emotsionaalne side on seotud tsükliga (head ja halvad perioodid).
- Jõudude ebavõrdsus – ohver tunneb jõuetust, teine pool on oluliselt domineerivam.
- Tugevad tunded, mida tekitab hoolitseja vahelduv lähedus-kaugus loob eelduse veelgi tugevama seotuse tekkimiseks (kiindumussuhte teooria).

Traumaatilise sideme kujunemine

- Ohvrile tundub, et temast sõltus vägivalla vallandumine, et tema saab midagi ära teha, et see ei korduks.
- Läheb aega, enne kui ohver saab aru, et vägivald on vältimatu, ükskõik mida ta ka ei teeks.
- Selleks ajaks on välja kujunenud traumaatiline emotsionaalne seotus.

Traumaatilisest suhtest lahkumise järgselt vahetu traumakogemus leeveneb, jääb aga tugev emotsionaalne seotus.

Tähelepanu keskendub suhte positiivsetele, soovitud aspektidele, halb ununeb.

Tekib nihe uskumus-süsteemis, usutakse et tulevikus midagi halba ei kordu.

Tähenduse ja suuna leidmine
Eneseusalduse puudumine
Väljakutsete ja probleemidega tegelemine
Oma unistuste elluviimine
Mugavustsoon
Hirmutsoon
Õppimistsoon
Kasvutsoon
Tunne turvaline, kõik on kontrolli all
Vabanduste leidmine
Nõuab uusi oskusi
Uute sihtide seadmine
Mõjutatud teiste arvamusest
Mugavustsoonist väljatulek
Eesmärkide saavutamine

Kuidas aidata?

- Avalda mõistmist ja hoolimist.
- Kinnita oma valmisolekut aidata.
- Tekita turvatunne.
- Lähivõrgustiku kaasamine

Mis tavaliselt **ei aita**:

otsene nõuanne (!?),

veenmine,

analüüsimine või tõlgendamine,

kritiseerimine, jutlustamine, moraliseerimine.

Aitab

- Anna teada, et vägivald on vägivalla toimepanija vastutus. Ohvri süütunne kasvab politsei kutsega.
- Jaga infot (võimalikult vähe, piisavalt palju).
- Palu naisel helistada kohalikku naiste tugikeskusesse või küsi, kas tugikeskusele võib edastada tema telefoni numbri. Kohene kontakt.
- Taga olukorra turvalisus naisele.
- Paku midagi sooja (tee, pleed).
- Arvesta, et tal on šokk ja midagi ei jää meelde.
- Soovitage enne avalduse tegemist või ütluste andmisele tulekut naine konsulteeriks naiste tugikeskusega, kes „valmistab“ naise ette.

Vägivaldsest suhtest juba lahkunud naine vajab:

- Ausat informatsiooni, mis hakkab edasi juhtuma. Kus elada, kuhu tööle, kes toetavad rahaliselt, millised on eesseisvad kohtuprotsessid? Vägivalla eskaleerumise oht.
- Inimesi keda usaldada.
- Teadmisi, et kaua see kõik aega võtab.
- Teadmisi, et alati on olemas inimene/inimesed, kellega rääkida ja nõu küsida.
- Infot iga protsessi etapi kohta.
- Turvatunnet.

Abivajaja kriisis

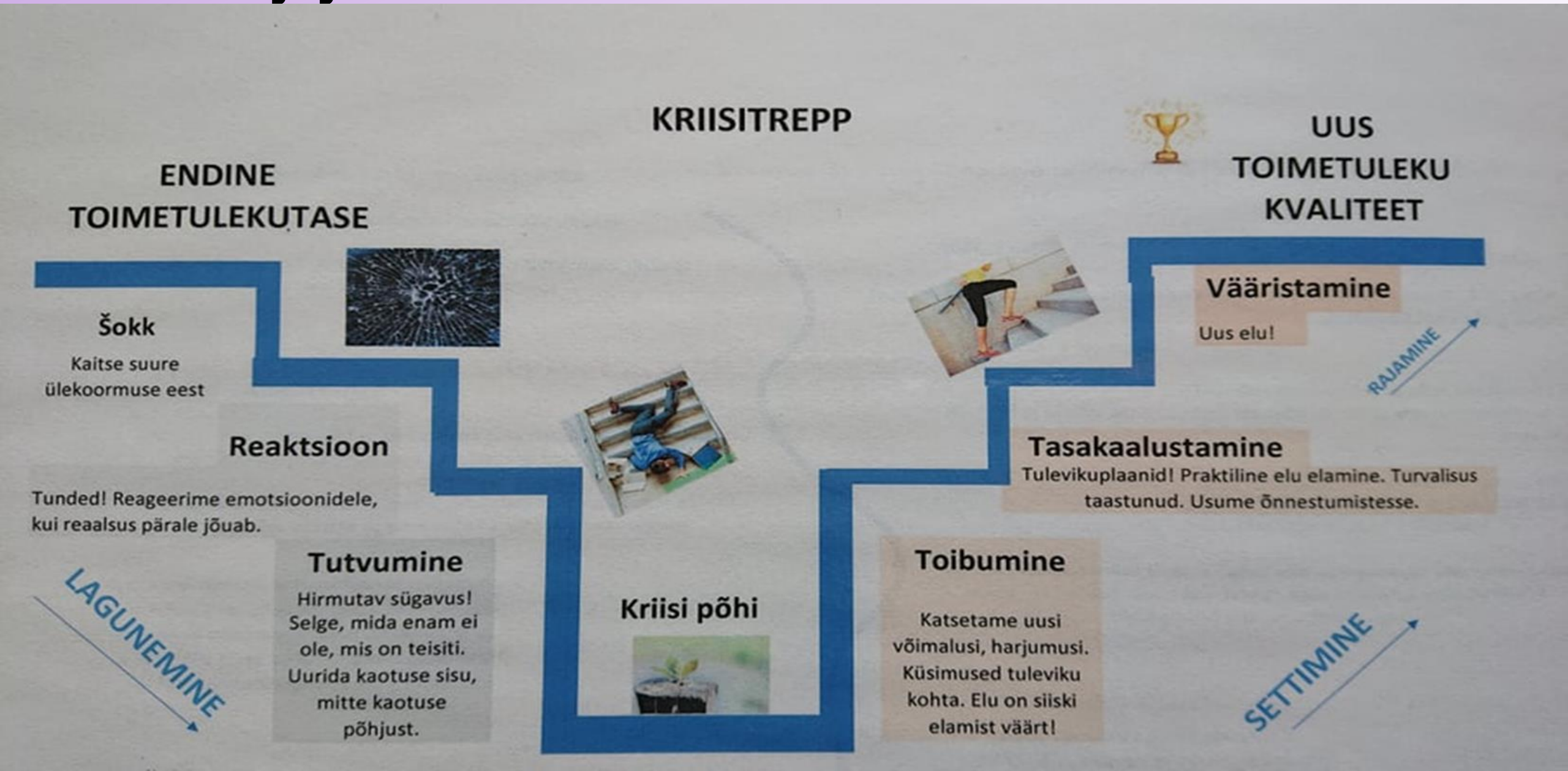

Abivajaja areng

Seisundi muutus

Naine jõuab meieni nagu "kuivanud hernes" seisundis

Õide puhkemine, minu elu, mina otsustan, vastutan

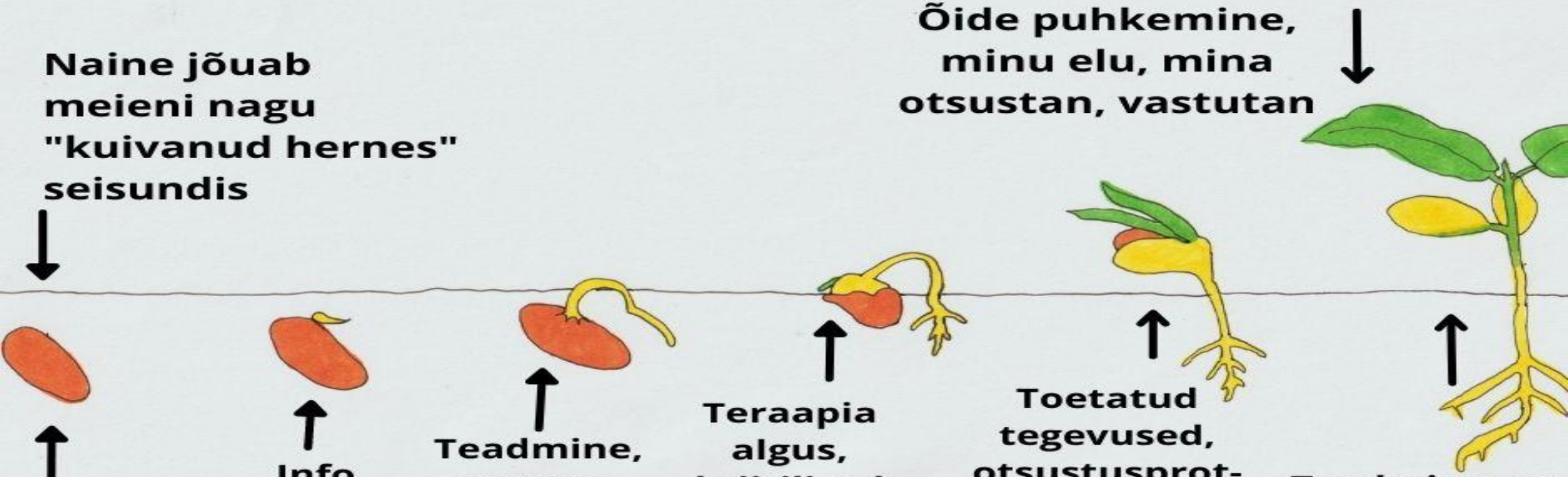

Kontakt, info, usaldus

Info vägivallast, kriisist,olu-korrast

Teadmine, et tema lõpetab vägivalla-ringi

Teraapia algus, kriitilised kohad, olukorraga kohane-mine

Toetatud tegevused, otsustusprot-sessid, uue elu alustamine. Sa ei ole üksi

Teadmine, et saad hakkama, enesekind-luse kasv, toetav võrgustik

Muutuste areng

Seadused ja ellujääja nende keskel

Seadused on olemas, aga tegelikus elus kohtuprotsessid venivad ja venivad. See hoiab sind jätkuvalt seotuna vägivalduriga ja sa ei saa oma eluga edasi minna.

Ellujääja puutub peale vägivaldse suhte lõppemist kokku kindlasti:

- Lähenemiskeelu teemaga
- Lastega suhtluskorra määramisega
- Elatisrahade määramisega
- Vägivalla tõendamisega
- Abielu lahutusega
- Inimõiguste piiramisega

Kooli sotsiaaltöötaja
Kohtuekspertiis
Laste tugikeskus
Kooli psühholoog
Õppenõustamiskeskus
Kohtutäitur
Naiste tugikeskuse majutus
Imelised aastad
Kiirabi
Vaimse tervise keskus
Rajaleidja
Advokaat
Pank
Kinnisvarakontor
Perelepitus
Politsei
Perearst
Kindlustus
Toidupank
SKA elatisabi
112
Ohvriabi
KOV
Haigla
EMO
Prokuratuur
Meedia
Kool
Lastekaitse
Tsiviilkohus
Pereterapeut
Naiste tugikeskus
Töötukassa
Psühhiaater
Kriminaalkohus
Lasteaed
Sotsiaaltöötaja
Lasterikaste perede liit
MDTF
SKA lastekaitse
Kriminaalhooldaja
Loomade varjupaik

Mis motiveerib vägivallatsejat taotlema hooldusõigust

- Moonutatud nägemus oma ohvrist
- Moonutatud nägemus iseendast
- Soov saavutada kontroll
- Soov jätkata kontrolli ohvri üle
- Kättemaksuhimu
- Soov tõestada oma süütust
- Nägemus vägivalla mõjudest ohvrile
- Soov saada majanduslikke või juriidilisi eeliseid
- Elatisraha maksmisest hoidumine

Õigussüsteem vägivalla jätkumiseks

VV kasutab targalt õigussüsteemi selleks, et vägivalda jätkata

- Sundiva kontrolli jätkamine läbi tsiviilkohtu – järjest algatatud protsessid
- Kohtunikel vajadus olla võimalikult objektiivne – ei eelda vägivalda vaid võrdset vastasseisu tsiviilprotsesside jooksul
- Iga selline kohtuskäik mõjutab ohvrit: „see ei lõpe kunagi“

Kohtusüsteem ja ellujääja selles

- Esimene istung, kriminaalasi **09. oktoober 2019.a** Tartu, Tartu kohtumaja, kohtunik SH - ohvri kasuks (vv mõisteti süüdi)
- **26.11.19** VV andis lapsega suhtlemise osas asja kohtusse. (soovis nädal ja nädal)
- **7.01.20** O: kohtuistung esialgse õiguskaitse korras: isa(VV) hoidis last enda juures kokkuleppeid eirates. Rahuldati avaldus osaliselt. Laps viibis korraga 3-4 päeva isa juures siis 7-9 päeva emaga. K: MM
- **18.08.2020** VV. Naise avaldus lähenemiskeelu kohaldamiseks .Jätta rahuldamata O avaldus esialgse õiguskaitse kohaldamiseks.
- **2.09.2020** MM kohtuistung. 18.09.20 vesteldes naisega telefoni teel võetakse otsus jagada last pooleks.
- **4.02.2021** MM, suhtluskord lapsega. Seisukord muutusteta
- **15.06.21** MM , suhtluskord, kompromiss (isa kasuks)
- **1.11.21** elatise vähendamine, AP, kompromiss (isa kasuks)
- **26.01.22** VV hagi O vastu sundtäitmise lubamatuks tunnistamiseks, HH, kompromiss (isa kasuks) -> järgneb kirjeldus

Üks lugu – arutame grupis

1/2.

„Istungil tuli välja et VV-l ei olnud tõestusi 2019 aastast kuidas lapse ja isa kohtumised toimusid (siis me leppisime lastekaitse spetsialisti juures neid kuupäevi) Tema väitis, et pooleks, kuid tegelikkuses enamus ajast ta oli ikka minuga. Mina maksin lasteaiaarved.

Lisaks tuli teemaks ka ette see et, ma rikkusin kõiki võimalikke kokkuleppeid sellega et kolisin Tallinnasse ja isale midagi teada ei andnud. Samas mainisin mina, et isa on korduvalt 2020.aastal rikkunud suhtluskorda. Kohtunik rikkumist muidugi ei pooldanud, kuid leidis, et laps oli ikkagi isaga ning isa kandis sel ajal lapse eest hoolt, ka rahaliselt.

Kohus pakkus, et aja 2019 märts-2019 detsember eest maksab isa mulle vähemalt pool lasteaiakoha tasust. VV oli peaaegu murdmas, kuid otsustas ikkagi konsulteerida oma juristiga. Kohtunikul hakkas vahepeal uus istung ja me pidime väljas ootama.

2/2

Olime koridoris VV-ga ~20 minutit, ta hakkas survestama (et ma vastutaks oma tegude eest) et ta tegelikult ei peagi midagi maksma. Kas ma loobun kõigest või ma korjan tõendeid palju ma kulutasin lapse peale (seda eelnevalt kirjeldas ka kohtunik, et mida siis peaks tegema kui kokkuleppe pole saavutatud). VV oleks ta vastu tulnud oleks maksnud 400-500 euri. Aga tema sõnul asi on põhimõttes ja mulle ta sentigi ei maksa. Veel rääkis mulle et suur sõda alles tuleb. Et tal on videod ja salvestised lapse sõnadest jne. Et laps kindlasti jääb Tartusse.

Kaaludes seda kõike ma otsustasin kõigest loobuda sest see tõestamine on kohutavalt aega nõudev tegevus, mina pigem tegelen lapsega kui vaidlen haige inimesega. Loodan et ta muutub kas või natuke õnnelikumaks.“

Mida eelolev lugu teile kõneleb?

Ei peu su sitta naid kuulama,
tõmban su tehtud tegudele ja pasale nkn jooned alla. Olete stefaniaga kaks samasugust nälkjat, kes saavad oma laksud nii et nahiseb!

Позавчера 11:03

Mis seis lapse tervisega on?

Позавчера 14:29

Vastust pole kloun saanud!

Позавчера 16:04

Vastan klounile siis, et tervis on parem.

Прочитано Позавчера

Kirjaviga sees nagu neid alati sul jagub. “Vastab Kloun siis,...” 😉

Сегодня 18:42

Noh Lits! Jälle blokid kõnesid lapsega. Kohtus näeme!

Ohumärgid paarisuhtes

- Kas ta naeruvääristab Su mõtteid ja tundeid?
- Kas ta on armukade ja nõudlik, käitub omanikuna?
- Armukadedus on suunatud ka Sinu sõpradele ja sugulastele.
- Kas Sa oled ta tunnete ja ootuste keskpunkt, milleta ta ei saa elada?
- Kas ta usub, et ainult Sina saad ta õnnelikuks teha?
- Kas ta käitub kontrollivalt? Tahab ta pidevalt teada, kus Sa oled, mida teed ja kellega kohtud?
- Ootab ta, et Sa täidaksid tema näpunäiteid ja käske?
- Paneb ta Sind tundma, et Sa oled kogu aeg milleski süüdi või peaksid millegi pärast andeks paluma?

Kas Sul tekib tema reaktsioonidest tunne, et Sa ei tee kunagi midagi õigesti?

Kas Sa kardad tema kuuldes oma arvamusi välja öelda?

Kas ta on julm kodu- ja lemmikloomade vastu?

Kas ta süüdistab alati teisi (ja Sind), kui ilmneb mõni probleem?

Kas tal on jäigad seisukohad soorollide küsimuses?

Kas ta kohtleb Sind jämedalt? Kas ta kasutab füüsilist jõudu, et sundida Sind tegema, mida ta tahab? Kardad Sa teda vihastada?

Kas ta käitub teiste juuresolekul teisiti?

Kas ta on ettearvamatu, tujukas, enesekeskne?

Kas lapsed tunnevad end temaga turvaliselt? On ta ähvardanud võtta Sinult lapsed?

Mõtleme koos

Ülesande lahendamisel palun leia vastuseid järgmistele küsimustele:

1. Millise pereeluga on tegemist?
2. Milline on arvamus kirjeldatud perest?
3. Kas leidsid märke, et selles peres võib olla võimusuhteid? Kui leidsid, siis milliseid?
4. Mida saad sina ametnikuna teha, et tagada lastele turvaline ja toetav kodune keskkond?
5. Kuidas sekkuda selle pere ellu, et tagada kõigile pereliikmetele turvaline ja inimväärne elu?
6. Mis on tänased takistused parema teenuse pakkumisel?

Juhtum

Väikelinnas ridaelamus elavad naabrid helistavad 112-le, sest kuulevad tihti kõrvalt korterist laste nuttu, naise karjumist ja abipalveid, mehe kõrgendatud häälega ähvardamsi ning mütsatusi (asjade kukkumisi). Samal ajal helistab 12 aastane laps lasteabi telefonile ja räägib, et nende peres eile isa karjus nende ema peale, müksas ema jalaga, viskas ema suunas pliidilt poti kuuma toiduga.

Perekond isa (töötab juhtival kohal), ema (kodune), 12 ja 5 aastased poisid ja 10 aastane tütar elavad naise vanemalt saadud ridaelamu korteris.

<u>Kodukülastuse ajal:</u>

- **Isa** on mugavalt sisustatud ja pedantselt koristatud garaažis ja vaatab koos 5 aastase pojaga multikaid. Soovib ametnikuga vestelda garaazis ja ei soovi korterisse tulla.
- **Ema** istub köögis laua ääres, hirmunud ja nutetud silmadega, õlad längus ja üks jalg väriseb. Ema keeldub pikemast vestlusest, kinnitades, et kõik on korras ja ta täna abi ei vaja.

- **12 aastane poeg** on oma toas, kõrvaklapid peas ja mängib arvutis. Tal on kuumale suvepäevale vaatamata pikkade varrukatega riided seljas ja pika säärega püksid jalas. Poiss väidab kohtumisel ametnikuga, et ta viibib võimalikult vähe aega kodus ja tal on koolis keskendumisraskused.
- **10 aastase tütre** tuba on minimalistlikult sisustatud ja ideaalselt korras. Sealt puuduvad nukud, kuid voodil on suured pehmed karud. Tüdruk vastab küsimustele hea lapse kombel kõigele, et tal on kõik hästi ja ta õpib koolis viitele. Väldib rääkimisel silmsidet.
- **5 aastane poeg** räägib, et tema jänes oli eile kodus kaduma läinud, kui isa puuri puhastas ja siis riidlema hakkas. Talle meeldib magada koos emmega ja isaga on tore, kui nad kodus ei ole.
- **Korter** on koristatud. Korteris puudub teler. Seinal oleval perepilt on klaasita ja raam pragunenud. Köögiukse juures seinas on näha sügavaid 10-15 cm läbimõõduga auke. Maja ees lahtises prügikastis on näha kuhjas väljaulatuvaid naiste riideid.

Kokkuvõte tänasest

Abivajaja ootab, et keegi ometi märkaks ja sekkuks.
Naine ootab, et keegi teeks tema eest selle otsuse, et vägivaldsest suhtest lahkuda.
Aitamisel: avalda mõistmist ja hoolimist; kinnita oma valmisolekut aidata;

Tekita turvatunne; kaasa lähivõrgustik; anna ausat informatsiooni, mis hakkab edasi juhtuma.

Ohumärkide tundmine aitab hoiduda vägivaldsest suhtest.

Lugemist

- “Miks ta seda teeb”. Lundy Bancroft
- “Vägivallatseja lapsevanemana” Bancroft, Silvermann
- “Poiss, keda kasvatati nagu koera” Bruce Berry
- „Aeg parandab hoolitsetud haavad“ Naatan Haamer
- „Avasta oma MINA jõud“ Duncan Coppock
- „Nõustamisoskus“ John McLeod

Tänan tähelepanu eest!

Projekti "Koolitatud spetsialistid aitavad vähendada perevägivalda Eestis" rahastatakse Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) ja Norra perioodi 2014–2021 finantsmehhanismide programmi „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine" (Local Development and Poverty Reduction) raames ning kestab 18 kuud: 01.02.2021-31.07.2022

Iceland Liechtenstein Norway grants

PÄRNU NAISTE VARJUPAIK

NTTK
Vägivallast on väljapääs!

ühendus vägivallavaba elu kaitseks

RÓTIN

Mis peab muutuma

1. Vägivallatseja peab tunnistama kogu tõde füüsilise ja psühholoogilse vägivalla kohta, mida ta on oma partneri ja laste suhtes tarvitanud.
2. Vägivallatseja peab mõistma, et tema käitumine on lubamatu.
3. Ta peab tunnistama et vägivaldne käitumine oli tema enda valik.
4. Ta peab tunnistama kahju, mida ta on tekitanud ja seda kahetsema.
5. Peab suutma näha oma kontrolliva käitumise ja privilegeeritud hoiakute mudelit.
6. Peab omandama lugupidava käitumise ja hoiakud.
7. Peab ümber hindama oma moonutatud nägemuse partnerist.
8. Peab oma teod nii lühikeses kui pikas perspektiivis hüvitama.
9. Peab tunnistama tagajärgi mida tema teod kaasa toovad tema enda jaoks.
10. Peab tegema kindla otsuse vägivaldset käitumist mitte korrata.
11. Peab mõistma et muutumine on pikaajaline (vahel elukestev) protsess.
12. Vägivallatseja peab olema valmis vastutama.
13. P.S Vihaga toimetulemise programmid süstemaatilise vägivalla puhul ei toimi.